

POSTANOWIENIE

Dnia 16 września 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Józef Frąckowiak

w sprawie z wniosku Marii G. – M.
przy uczestnictwie Marka M.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 16 września 2010 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy
postanowieniem z dnia 17 marca 2010 r.,

„Czy w postępowaniu o podział majątku wspólnego rozliczeniu podlega równowartość bonifikaty z tytułu preferencyjnego nabycia własności lokalu mieszkalnego, przewidzianej w przepisie art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2005 roku, Nr 41, poz. 398) w sytuacji, gdy nabycie własności lokalu mieszkalnego na preferencyjnych warunkach określonych w tym przepisie nastąpiło po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej przez byłego małżonka, któremu uprzednio – w czasie trwania małżeńskiej wspólności ustawowej – przydzielono tenże lokal jako kwaterę stałą na podstawie art. 10 powołanej ustawy, a przydział uwzględnił drugiego małżonka przy ustalaniu powierzchni mieszkalnej?”

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Rozpoznając sprawę z wniosku Marii G.-M. z udziałem Marka M. o podział majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej Sąd Rejonowy ustalił m.in., że w czasie trwania związku małżeńskiego (rozwiązanego przez rozwód z dniem 13 listopada 2006 r.) w dniu 30 października 1995 r., uczestnikowi postępowania, będącemu żołnierzem zawodowym, przydzielony został, jako osobna kwatera stała, lokal mieszkalny nr 1 znajdujący się w budynku położonym we W. przy ul. C.[...]. Przy ustaleniu powierzchni mieszkalnej kwatery uwzględniono wnioskodawczynię i jej dwie córki. W wymienionym lokalu wnioskodawczynie zamieszkiwała od 1984 r., gdy był on przydzielony jako kwatera jej pierwszemu mężowi. Jeszcze przed rozwodem z uczestnikiem postępowania wnioskodawczynie proponowała mu wykupienie lokalu, ale uczestnik nie przystał na to, powołując się na brak środków na zakup. Po rozwiązaniu związku małżeńskiego z wnioskodawczynią, w dniu 25 stycznia 2008 r. uczestnik postępowania wykupił lokal, korzystając z bonifikaty polegającej na pomniejszeniu ceny odpowiadającej wartości rynkowej lokalu o 95%. Wartość ta ustalona została w sprawie na 290 000 zł.

Sąd Rejonowy uznał, że brak podstaw do przyjęcia, że w skład majątku wspólnego podlegającego podziałowi wchodzi prawo najmu lokalu mieszkalnego jak i nabyta przez uczestnika postępowania po ustaniu wspólności majątkowej jego własność. Mając na uwadze to, że małżonkowie wspólnie zamieszkiwali w lokalu i że również wnioskodawczynie uprawniona była do jego nabycia na preferencyjnych warunkach, postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2009 r. ustalił, iż w skład majątku wspólnego wchodzi ekwiwalent bonifikaty udzielonej uczestnikowi postępowania przy nabyciu lokalu, tj. kwota 275 500 zł i połowę tej kwoty, jako spłatę, zasądził od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczynie.

Przy rozpoznawaniu apelacji uczestnika postępowania od wymienionego postanowienia Sąd Okręgowy powziął wątpliwość, którą ujął w przytoczonym w sentencji zagadnieniu prawnym i na podstawie art. 390 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zagadnienie te przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy zwrócić uwagę, że w przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnieniu prawnym Sąd Okręgowy błędnie wskazał, że w sprawie chodzi o lokal mieszkalny przydzielony jako kwatery stała „na podstawie art. 10 powołanej ustawy”, tj. ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz.U. z 2005 r. Nr 41, poz. 398 ze zm.; dalej „u.z.S.Z.R.P.”). Lokal ten przydzielony bowiem został na podstawie art. 10 ust. 1 obowiązującej w chwili jego przydziału ustawy z dnia 20 maja 1976 r. o zakwaterowaniu sił zbrojnych (tekst jedn.: Dz.U. z 1992 r. Nr 5, poz. 19 ze zm.). Uwaga ta pozostaje bez znaczenia dla dalszych rozważań.

Przedstawione zagadnienie prawne, tak jak zostało ono sformułowane, sprowadza się do pytania o dopuszczalność uwzględnienia w sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami równowartości bonifikaty, z której skorzystał jeden z małżonków przy nabyciu lokalu mieszkalnego w okolicznościach przytoczonych w zagadnieniu.

Uprawnienie do bonifikaty przysługującej przy nabyciu lokalu mieszkalnego nie jest samodzielnym prawem majątkowym. Bonifikata przewidziana w art. 58 ust. 2 u.z.S.Z.R.P. przysługuje jedynie w razie nabycia lokalu. Uprawnienie do bonifikaty, jako prawo oderwane od prawa do nabycia lokalu, nie może stanowić przedmiotu majątku wspólnego małżonków, podlegającego podziałowi w sprawie o podział tego majątku. Nie podlega też w tej sprawie „rozliczeniu” w przypadku skorzystania przez jednego z małżonków z uprawnienia do nabycia lokalu mieszkalnego na preferencyjnych warunkach, przysługującego przed ustaniem wspólności majątkowej, i nabyciu lokalu po ustaniu wspólności. Stwierdzenie to mogłoby więc uzasadniać udzielenie odpowiedzi negatywnej na pytanie objęte przedstawionym zagadnieniem prawnym. Odpowiedź taka nie miałaby jednak znaczenia dla wyniku sprawy rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy, co uzasadnia odmówienie podjęcia uchwały (art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052)).

W sprawie istotne jest to, czy w skład majątku wspólnego wchodziło, i podlega uwzględnieniu przy podziale tego majątku, prawo do korzystania z lokalu mieszkalnego przydzielonego uczestnikowi postępowania w czasie trwania wspólności majątkowej między małżonkami jako osobna kwatery stała (nie będące prawem najmu), bądź że w skład majątku wspólnego wchodzi prawo własności tego lokalu, jako nabyte przez uczestnika postępowania wprawdzie po ustaniu wspólności majątkowej, ale w wyniku realizacji uprawnienia do jego nabycia, istniejącego w chwili ustania wspólności. Aczkolwiek Sąd Okręgowy dostrzegł te zagadnienia, co wynika z uzasadnienia postanowienia, którym przedstawił do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, ale nie ujął ich jako zagadnień przedstawionych Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia. W tej sytuacji – zważywszy, że uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie (art. 390 § 2 k.p.c.), co oznacza wyjątek od zasady podległości sędziów tylko Konstytucji i ustawom (art. 178 ust. 2 Konstytucji) – Sąd Najwyższy nie jest władny do ich rozstrzygnięcia. Nie wyłącza to możliwości zwrócenia uwagi, że pomocne przy rozważeniu, czy prawo do korzystania z lokalu mieszkalnego, przydzielonego jednemu z małżonków w czasie trwania wspólności majątkowej jako osobna kwatery stała, wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków podlegającego podziałowi, mogą być orzeczenia Sądu Najwyższego, w szczególności uzasadnienia uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 16 listopada 1979 r. III CZP 48/79 (OSNCP 1980, nr 6, poz. 107), uchwały z dnia 21 grudnia 2006 r., III CZP 131/06 (OSNC 2007, nr 10, poz. 152) i postanowienia z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 96/09 (LEX nr 560491), co nie oznacza, że poglądy w nich wyrażone powinny być bezkrytycznie zaaprobowane. Zagadnieniem, czy w skład majątku wspólnego wchodzi uprawnienie do nabycia lokalu mieszkalnego na preferencyjnych warunkach, aczkolwiek nie w sytuacji, gdy prawo to wynika z zajmowania lokalu przydzielonego żołnierzowi zawodowemu jako osobna kwatery stała, zajmował się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 9 maja 2008 r., III CZP 33/08 (OSNC 2009, nr 6, poz. 86). Należy zwrócić uwagę, że w razie przyjęcia, iż w skład majątku wspólnego wchodziło prawo do korzystania z lokalu, ustalenie wartości tego prawa powinno nastąpić przy wzięciu pod uwagę, że wnioskodawczyni i uczestnikowi postępowania przysługiwało prawo nabycia

lokalu za cenę pomniejszoną o przysługującą im bonifikatę (art. 58 ust. 2 u.z.S.Z.R.P.). Przyjęcie w sprawie, że w skład majątku wspólnego małżonków wchodzi prawo własności lokalu wymagałoby ustalenia, że uprawnienie do jego nabycia istniejące w chwili ustania wspólności majątkowej miało postać ekspektatywy w pełni ukształtowanej, o czym w szczególności świadczyłoby złożenie przed ustaniem wspólności wniosku o sprzedaż lokalu, przy czym brak zgody jednego z małżonków na dokonanie tej czynności nie wyłączał możliwości jej dokonania, gdyż na wniosek drugiego z małżonków mogła ona być zastąpiona zezwoleniem sądu (art. 39 k.r.o.).